

Karşılaştırmalı Edebî Deneme Rehberi

Yeni başlayan bir öğrenci için: sade, ferah ve uygulanabilir bir yol haritası. Amaç, iki eseri aynı sorunun ışığında karşılaştırmayı gerçekten öğrenmek.

PAPER 2'DE ASIL MESELE

İki eseri ayrı ayrı özetlemek değil; sorunun ana kavramı üzerinden bu eserlerin benzerlik ve farklarını, yazarların tercihleriyle birlikte tartışmaktır.

NEDEN?

Bu rehber ne sağlar?

“Nereden başlayacağım?” sorusunu azaltır. Soru seçme, tez kurma, paragraf yazma ve karşılaştırma mantığını görünür hale getirir.

AKLINDA KALSIN

Altın kural

Her paragrafın sonunda kendine şunu sor: “Bu karşılaştırma, seçtiğim soruya tam olarak ne söylüyor?”

Paper 2 ne ister, ne istemez?

İşin özünü bir kez netleştirdiğinde yazı çok daha kontrollü akar.

NE İSTER?

Sorunun odağını koru

Sorudaki ana kavramı yazının omurgası yap.

İki eseri yan yana düşün

Ayrı ayrı uzun özetler yerine karşılaştırmalı paragraflar kur.

Teknik + etki + anlam

Sadece “ne var?” deme; “ne işe yarıyor?” sorusunu cevapla.

Somut ayrıntı kullan

Sahne, karakter, anlatıcı tercihi, imge, yapı gibi kanıtlarla konuş.

NE İSTEMEZ?

Uzun konu özeti

P2, “eseri biliyor musun?” kadar “yorumluyor musun?” sorusunu da ölçer.

Bir esere yüklenmek

Biri çok, diğeri az olursa karşılaştırma zayıflar.

Teknik sayıp geçmek

“İç monolog var.” tek başına puan getirmez.

Sonuçta yeni fikir açmak

Sonuç, yeni paragraf değil; toplama ve yükseltme alanıdır.

Mini formül

Soruyu çöz → Eseri eşleştir → Tez kur → Aynı paragrafta karşılaştı → Kanıtla → Soruya bağla

Soruyu seç, eserleri eşleştir

Güçlü bir cevap çoğu zaman yazmaya başlamadan önce kazanılır.

ADIM

1. Soruyu dikkatle seç

En kolay görünen soruya değil, iki eserle ilgili en çok bağlantı kurabildiğin soruya git. Her soru için 30-45 saniyelik hızlı düşünme yeterli.

ADIM

2. Ana kavramı yakala

Sorudaki anahtar kelimeleri işaretle. Özellikle "nasıl", "hangi yollarla", "ne ölçüde" gibi ifadeler senden analiz istediğini gösterir.

ADIM

3. Eser çiftini akıllıca kur

En zengin karşılaştırma, en çok ortak nokta ve en anlamlı farkı aynı anda veren çiftle çıkar. Sadece aynı temayı paylaşmaları yetmez.

ADIM

4. Hızlı mini taslak çıkar

Tema, teknik, sahne ve etki için her eser adına birkaç kelime yaz. Bu küçük notlar, yazı sırasında seni özetten korur.

1 DAKİKALIK EŞLEŞTİRME MATRİSİ

	Eser 1	Eser 2
Tema / ana fikir		
Teknik / yapı		
Kritik sahne / örnek		
Bu fark neden önemli?		

Tez cümlesi ve girişin iskeleti

Girişin süslü olması gerekmez; yön verici olması gerekir.

UNUTMA

Girişin 3 görevi

- 1) Soruyu kendi cümlelerle yeniden kur. 2) Eserleri soruya hizmet edecek kadar tanıtır. 3) Karşılaştırmalı ve tartışılabilir bir tez söyle.

TEZ FORMÜLÜ

“Her iki eser de ... gösterir; ancak A eseri bunu ... yoluyla kurarken, B eseri ... yoluyla farklı bir etki yaratır.”

DAHA ZAYIF

Zayıf tez örneği

“İki eser de kimlik temasını işler.” → Doğru ama fazla genel. Karşılaştırma yönü ve estetik fark görünmüyor.

DAHA GÜÇLÜ

Daha güçlü tez örneği

“Her iki eser de kimlik çatışmasını merkeze alır; ancak A eseri iç monolog ve parçalı anlatımla bireysel çözümü öne çıkarırken, B eseri toplumsal baskıyı daha dışsal çatışmalarla görünür kılar.”

20 SANİYELİK GİRİŞ PLANI

1. cümle: Sorunun neyi tartıştığını söyle. 2. cümle: İki eseri bu odağa göre konumlandır. 3. cümle: Benzerlik / fark eksenini belirle. 4. cümle: Tezini açıkça yaz.

Gelişme paragrafını nasıl kurarsın?

Karşılaştırma lafla değil, paragraf yapısıyla görünür olur.

1. İDDİA

Bu paragraf neyi savunuyor?

2. ESER 1

Kanıt + teknik + etki

3. ESER 2

Kanıt + teknik + etki

4. KARŞILAŞTIR

Benzerlik / fark / neden önemli?

5. BAĞLA

Bu durum soruya ne söylüyor?

TOPIC SENTENCE

Örnek alt iddia

“Her iki eserde de otorite figürü belirleyicidir; ancak bu figürün anlatıdaki işlevi ve yarattığı baskı biçimi farklıdır.”

KENDİNE SOR

Yorum sırasında sor

• Bu kanıt neyi gösteriyor? • Hangi teknik devrede? • Diğer eserde bu nasıl değişiyor? • Bu fark, soruya neden önemli bir cevap veriyor?

DİL DESTEĞİ

Kullanabileceğin karşılaştırma ifadeleri

Her iki eserde de... • Benzer biçimde... • Buna karşılık... • X eserinde ... öne çıkarken, Y eserinde... • Bu farklılık önemlidir çünkü... • Böylece iki eser ... konusunda farklı bir bakış sunar.

Ne analiz edeceğim?

Sadece konuya değil, yazarın kurma biçimine de bak. Aşağıdaki alanlar en sık işine yarar.

BAK

Karakterler

Karakter neyi temsil ediyor? Nasıl değişiyor? Hangi çatışmayı taşıyor?

BAK

Yapı / zaman

Parçalı kurgu, geri dönüş, kronoloji kınılması ne etkisi yaratıyor?

BAK

Ton / dil / üslup

Mesafeli, ironik, şiirsel, sert... Bu ton anlamı nasıl değiştiriyor?

BAK

Anlatıcı / bakış açısı

Olayı kim anlatıyor? Bu seçim okuru nasıl yönlendiriyor?

BAK

İmgeler / semboller / motifler

Tekrarlanan unsurlar temayı nasıl görünür kılıyor?

BAK

Bağlam

Dönem, kültür, ideoloji ya da tür, sorunun yorumunu nasıl etkiliyor?

HIZLI ANALİZ ZİNCİRİ

Tercih var mı? → Nasıl kullanılmış? → Okurda / metinde ne etkisi var? → Bu etki sorudaki ana kavramı nasıl derinleştiriyor?

Yüksek not için ne görünmeli?

Rubriği korkulacak bir tablo değil, kontrol aracı gibi kullan.

Kriter A • Bilgi, anlama, yorum

Eseri gerçekten biliyor musun? Sadece konu bilgisini değil, soruyla ilişkili anlam katmanlarını da gösterebiliyor musun?

Kriter B1 • Teknik analizi

Yazar tercihlerini görüp adlandırmanın ötesine geçip, bu tercihlerin anlam ve etki ürettiğini açıklayabiliyor musun?

Kriter B2 • Karşılaştırma

İki eser arasındaki farkı ve benzerliği gerçekten tartışıyor musun? “Neden önemli?” sorusuna cevap veriyor musun?

Kriter C/D • Odak, düzen, dil

Sorudan kopmuyor musun? Yapın net mi? Dilin akademik, açık ve karşılaştırma ilişkisini görünür kılıyor mu?

KENDİNİ HIZLI KONTROL ET

Yazını okurken şu 4 soruya “evet” diyebiliyor musun? 1) Sorudan kopmadım mı? 2) İki eser dengeli mi? 3) Teknikleri etkiye bağladım mı? 4) Karşılaştırmanın sonucunu açıkladım mı?

Not düşüren alışkanlıkları erkenden fark et

Bu sayfa özellikle deneme yazısından hemen önce işe yarar.

DİKKAT

Sık yapılan hatalar

- Uzun konu özeti yapmak • Bir esere fazla yer vermek
- Teknik adı verip etkisini açıklamamak • Her paragrafı soruya bağlamayı unutmak • Sonuçta yeni fikir açmak • Karşılaştırma yerine sırayla anlatmak

SINAV STRATEJİSİ

Zamanı nasıl yönetebilirsin?

İlk 8-10 dakikayı planlamaya ayır. Soruyu seç, eserleri eşleştir, 3 ana paragraf başlığını yaz. Son 5 dakikayı ise şu üç şeye bırak: odak, denge, dil.

HIZLI ÇÖZÜM CÜMLELERİ

Özet yapmaya kaydıysan: "Bu sahne, ... temasını ... teknikle görünür kılar." Karşılaştırma zayıfsa: "Buna karşılık, diğer eserde aynı mesele ... biçimde kurulur." Soru bağı kopuyorsa: "Bu fark, sorudaki ... kavramını anlamak açısından önemlidir."

2 dakikalık kontrol listesi + düşünme haritası

Denemeden önce bak, denemeden sonra tekrar dön.

KONTROL LİSTESİ

- ☐ Ana ve yan karakterleri biliyorum.
- ☐ Her iki eserin temel olaylarını / ana fikirlerini anlatabiliyorum.
- ☐ Her eser için en az 5 tema çıkarabiliyorum.
- ☐ Her eserde en az 3 temel teknik biliyorum.
- ☐ Karşılaştırabileceğim 3 karakter/tema/teknik çifti var.
- ☐ Seçtiğim sorunun ana kavramını açıklayabiliyorum.
- ☐ İki eseri birlikte ele alan bir tez yazabiliyorum.
- ☐ Her paragrafta iki eserden de kanıt kullanıyorum.

DÜŞÜNME HARİTASI

Soru ne istiyor?

Ana kavram / eylem fiili

Tezim ne?

İki eserin ortaklığı ve farkı

Paragraf 1

Karşılaştırma noktası + iki kanıt

Paragraf 2

Karşılaştırma noktası + iki kanıt

Paragraf 3

Karşılaştırma noktası + iki kanıt

Sonuçta ne göstereceğim?

Bu fark neden önemli?